

SPESIALENHETEN FOR POLITISAKER

PÅTALEVEDTAK

SAK NR 12175459 411/19-123

ETTERFORSKING FOR BRUK AV SKYTEVÅPEN MOT X - POLITIBETJENT A OG POLITIBETJENT B VED OSLO POLITIDISTRIKT

Anmeldelsen

Tirsdag 18. juni 2019 kl. 09.59 ble Spesialenheten for politisaker kontaktet av operasjonssentralen ved Oslo politidistrikt. Spesialenheten fikk opplyst at politiet hadde løsnet skudd i forbindelse med pågrepelse av X, som hadde truet politiet med kniv. X hadde kort tid forut for dette også trukket opp kniven på en trikk i forbindelse med at trikkføreren ba ham forlate trikken. Han hadde også opplyst å ha en granat i kofferten. Politiet hadde avfyrt ett varselskudd og ett rettet skudd i Xs bein.

Spesialenheten besluttet i medhold av påtaleinstruksen § 34-6 annet ledd å iverksette etterforskning.

Spesialenhetens etterforskning

Tjenestepersonene på oppdraget var politibetjent A og politibetjent B. Det ble raskt klart at de hadde avfyrt ett skudd hver. Deres tjenestevåpen med tilhørende ammunisjon ble umiddelbart tatt i beslag og tatt med til Kriminalvakten i Oslo.

Politibetjent A og politibetjent B ble begge avhørt av Spesialenheten med status som siktet senere samme dag.

Hundefører politibetjent C var sammen med sin tjenestehund, tett på situasjonen da skuddene ble avfyrt. Han ble avhørt som vitne samme dag.

Fornærmede X avga forklaring 7. august 2019 ved Bærum sykehus, med bistandsadvokat Sol Elden til stede. X fritok sykehuset for taushetsplikt ved sin erklæring samme dag. Spesialenheten har mottatt helseopplysninger fra Oslo Universitetssykehus.

Spesialenheten for politisaker

Sjefen for Spesialenheten

Post: Postboks 93, 2301 HAMAR

Tel: 62556100 Faks: 62556102

E-post: post@spesialenheten.no

Fra Oslo politidistrikt har Spesialenheten innhentet loggføringer fra politioperativt system (PO-logg), og har også mottatt kopi av politiets straffesak 1482xxxx, der X blant annet er siktet for trusler.

Spesialenheten har hatt tilgang til politiets vitneavhør, og har vært i kontakt med V1, V2, V3 og V4 med spørsmål om de hadde ytterligere opplysninger om hendelsen. Også V5 er forsøkt kontaktet, uten at Spesialenheten har kommet i kontakt med ham.

Spesialenheten har fra Oslo politidistrikt mottatt videoklipp sikret fra enkelte vitner til hendelsen.

Spesialenheten har hatt bistand fra Kripos til kriminaltekniske undersøkelser på åstedet. Kripos har utarbeidet åstedsrapport og illustrasjonsmapper. De har også undersøkt våpnene og ammunisjon, og sammenholdt dette med patronhylser og et prosjektil funnet på stedet. Fornærmedes klær er undersøkt med henblikk på å påvise prosjektiltreff.

Nærmere om sakens faktum

X har forklart at han mener å ha vært under politiets overvåking de siste 2-3 månedene før hendelsen 18. juni 2019.

Den 18. juni hadde han en avtale hos fastlegen sin på x-legesenter. X tok med seg noen kniver, som han tenkte å gå innom Glassmagasinet med for å få slipt. Han tok også med seg et musikkanlegg som han skulle returnere til en bekjent.

På trikken fra Nationalteatret kom trikkeføreren bort til ham og spurte hvem som skrek og spilte musikk. X har forklart at han ba om å få gå av trikken, men trikkeføreren sa at "det er for seint, du må være her til politiet kommer". X oppfattet at en medpassasjer var fra PST, og truet ham med pistol. X tok derfor opp den ene kniven for å skremme trikkeføreren til å åpne døren. Sjøføren åpnet ikke, og X knuste bakdøren med to spark.

Da han kom ut av trikken gikk han mot en husvegg. To politimenn kom mot ham og siktet på ham med våpen. Han ble også sprayet med pepperspray. X tok opp en kniv fra skuldervesken og viste kniven til politiet. Han hadde tenkt å legge kniven tilbake i veska, men ble skutt før han rakk å gjøre dette.

X mener alt var planlagt og at politiet hadde planer om å skyte ham. Politiet var på stedet med en gang han kom ut av trikken. Ifølge X sa politiet ingen ting før de plutselig skjøt. Han oppfattet heller ikke at det ble skutt varselskudd. Han fikk skader etter hundebitt både på høyre og venstre underarm fordi to-tre politihunder ble sendt mot ham etter at han var skutt.

D har i avhør hos politiet opplyst at han var trikkefører på trikk nr. 13 denne dagen. X kom på trikken på Nationalteatret. Han spilte høy musikk fra en forsterker som trillet på hjul. D ba ham om å dempe lyden, men X etterkom ikke dette. D stanset trikken ved Sollie plass, gikk bakover i trikken mot X og ba ham om å gå av trikken. X trakk frem en kniv fra veska og kalte D "drittsekk". D kontaktet trafikkleder. I mellomtiden sparket mannen ut to dører på trikken, før han forlot trikken i retning Drammensveien. D så at politiet kom kjørende mot mannen.

V2 var passasjer på trikken. Han har forklart at han så at mannen tok opp en kniv fra en rød pose. Han pekte tydelig på trikkeføreren med kniven, og kalte trikkeføreren "drittsekk". Mannen sa også at han hadde en granat på venstre side av bukselinningen.

V6 fikk med seg deler av opptrinnet. Hun så ikke at mannen tok kniven opp av vesken. Hun hørte ham si at han hadde en håndgranat.

Også medpassasjer V7 hørte mannen si til trikkeføreren at han hadde en granat, samtidig som han viste frem innsiden av jakken sin. Flere av vitnene har beskrevet at det ble uro blant noen av trikkens passasjerer. Både kniv og granat ble nevnt, og flere av passasjerene trakk bakover i trikken.

Politiets operasjonssentral mottok melding fra Oslo sporveier om trusselsituasjonen kl. 09.41. Det er nedtegnet i PO-loggen at trikkeføreren var truet med kniv, og at mannen hadde sagt at han hadde en granat i kofferten. Kl. 09.43 fikk operasjonssentralen melding om at mannen hadde gått av trikken og gikk i retning Skillebekk. Det ble ifølge PO-loggen gitt beslutning om bevæpning på oppdraget kl. 09.44.

Politibetjentene A og B kjørte patrulje sammen denne dagen, med kallesignal E38. De hadde primært ansvaret for beredskap og sikkerhet opp mot ambassader, men var også i beredskap for andre hendelser i deres område. De var derfor allerede bevæpnet med ett-hånds skytevåpen. Politibetjent A var leder av patruljen, mens politibetjent B var pikett.

Patruljen befant seg i krysset Drammensveien og Bygdøy Allé da det kom melding på sambandet om at en mann hadde truet en trikkefører med kniv i Drammensveien. De fanget også opp at han hadde gått av trikken, og at det var gitt bevæpning på oppdraget. Operasjonssentralen ba patruljen prioritere trikken for å få kontroll på trikkeføreren. På vei mot trikken ble imidlertid A og B enige om at dersom de observerte mannen, ville de selv endre prioriteringen til å få kontroll på ham. De hadde via sambandet fått beskrevet at mannen hadde blå dress, og hadde med seg en trillekoffert.

Trikken sto med nødblink i Drammensveien rett ved Sollie plass. Patruljen kjørte rolig mot trikken for å få oversikt. Politibetjent B ble så oppmerksom på en mann som passet til beskrivelsen. Han hadde også skulderveske. Mannen krysset veien fra deres høyre til venstre side. Det var også en del mennesker i området.

Politibetjent A kjørte politibilen over i venstre felt (motgående kjørefelt) og parkerte. A har forklart at han ønsket å blokkere mannen, heretter benevnt som X, fra andre personer i området. Begge gikk ut av politibilen, og politibetjent B ropte til X og ba ham vise hendene. A har forklart at han oppfattet at X hadde en aggressiv tone og kroppsholdning. X tok sin høyre hånd ned i en rød veske som han hadde over høyre skulder. A har forklart at de på dette tidspunktet trakk våpenet. B fortsatte å anrope X, og ba ham ta hånden ut av vesken. Da X tok opp høyre hånd, holdt han en kniv.

Politibetjentene har til Spesialenheten anslått at avstanden til X da var mellom 3 - 5 meter. Begge har forklart at de var tett på fordi de ønsket å avskjære ham fra andre personer i umiddelbar nærhet. X viftet med kniven og de oppfattet ham som truende. B ropte flere ganger "slipp kniven, eller du risikerer å bli skutt!" Ifølge

A dro X ved et tilfelle opp skjorta og viste bar mage, samtidig som han sa "skyt meg da!"

Politibetjentene har forklart at A hylstret våpenet og brukte pepperspray mot X. Han vred seg unna, og gikk litt vekk fra tjenestemennene. Boksen med pepperspray gikk tom, uten at sprayen hadde hatt ønsket effekt. Mens dette pågikk veivet X litt rundt i veibanen.

Politibetjent B hadde fortsatt sitt våpen rettet mot X, mens politibetjent A tok Bs pepperspray og gjorde et nytt forsøk med å spraye pepperspray mot X. Det ga ingen effekt. X hadde nå krysset gaten og sto på fortauet, mens tjenestemennene fortsatt sto i veibanen.

Ifølge politibetjent As forklaring var det på dette tidspunktet at B snudde kniven slik at han holdt kniven i bladet. Han gjorde så kastebevegelser med kniven rettet mot tjenestemennene. X trakk seg bakover og sidelengs, og tjenestemennene har forklart at de måtte jobbe for å holde seg tett på for kontinuerlig å avskjære ham fra forbipasserende og tilskuere.

Politibetjent B avfyrte så et varselskudd ned mot bakken på gresset, til venstre for X. Det finnes ingen videoopptak av dette, men det er ført i PO-loggen klokken 09.45 at det var avfyrt et varselskudd, og den aktuelle lydloggen som varslet operasjonssentralen om varselskuddet har tidsstempel 09.45.39. Operasjonssentralen ble varslet om varselskuddet nærmest umiddelbart etter at det ble avfyrt.

Politibetjent X har forklart at han gjorde mange vurderinger før han avfyrte varselskuddet. Etter hans oppfatning kunne han verken bruke batong eller forsøke å sparke X. Begge deler var for risikabelt fordi han da måtte komme tett innpå ham. B følte de hadde brukt de maktmidlene de hadde, og han var redd X skulle bevege seg mot forbipasserende eller gå rett mot ham og A med kniven. B har uttrykt usikkerhet med hensyn til om han avfyrte varselskuddet før eller etter at politibetjent A brukte den andre boksen med pepperspray.

Politibetjent A har oppfattet at varselskuddet først ble avfyrt idet de hadde fått X "sperrt" inne. Ifølge A hadde de krysset veien, gått opp på fortauet og opp på gressplen foran Drammensveien [REDACTED]. X sto med murbygningen få meter bak seg, med busker på hver side. Han hadde ikke lenger fri passasje. Det er på dette tidspunktet at A mener varselskuddet ble avfyrt. Ifølge A fortsatte X å være truende også etter varselskuddet. Han har anslått at det gikk ca. ti sekunder mellom Bs varselskudd og det rettede skuddet han selv avfyrte. På grunn av det korte tidsrommet, mener han det ikke var behov for nytt varselskudd før han avfyrte sitt skudd.

Om sin vurdering i forkant av skuddet, har politibetjent A forklart at han var redd X ville løpe mot dem eller kaste kniven mot dem. Han var bevisst at X nå stod med ryggen mot veggen til boligblokken, og at han allerede hadde truet både politiet og en trikkfører med kniv. Samtidig mente A at de måtte stå så tett på X, til tross for den høye risikoen det innebar, nettopp for å skjerme tredjepersoner. A har forklart at han hadde tømt to bokser med pepperspray uten at dette ga ønsket virkning, og det var ikke hensiktsmessig å forsøke med batong fordi det ville være risikabelt å komme tett inn på X. A vurderte også at murbygning rett bak var trygg bakgrunn.

Politibetjent B har forklart at han tenkte at etter varselskuddet var neste steg å skyte X i låret. Han stod selv og vurderte når han skulle skyte da politibetjent A avfyrte skuddet. Det er også Bs vurdering at det var avgjørende å få kontroll på X slik at ikke tredjepersoner eller de selv kom til skade. Det var heller ikke andre egnede maktmidler tilgjengelig som kunne avhjelpe situasjonen.

Politibetjent C kjørte hundepatrulje alene denne dagen, og hadde kallesignal V-391. Da meldingen om trusselhendelsen på trikken ble lest over sambandet, var han i Stortingsgaten ved Nationalteatret. Han bevæpnet seg og kjørte mot Solli plass og Drammensveien.

Mens han var i bilen, kom det melding over sambandet om at det var avfyrt varselskudd. C mener han så trikken da meldingen kom. Kort tid etter så han to tjenestemenn som sto rett overfor en mann med kniv. C stanset bilen og tok ut tjenestehunden.

Politibetjent C har opplyst at han ikke snakket med de to tjenestemennene, og han kom heller ikke igjennom på sambandet. Han fikk derfor ikke meldt at han var på stedet. Han henvendte seg kun direkte til X. Han gjorde seg til kjenne som politi, og ropte "stans, eller jeg slipper hunden!" Han opplevde at X rettet fokus mot ham. C har forklart at han plasserte seg til venstre for politibetjent A. A hadde da B på sin høyre hånd. X sto rett imot tjenestemennene, foran Drammensveien [REDACTED]. C stod med politihunden mellom beina.

Politibetjent C har forklart at det som utgangspunkt er aktuelt å bruke tjenestehunden enten som avledning eller som mildere maktmiddel ved å få den til å bite. Han vurderte at det var for risikabelt å sende hunden på X siden X hadde kniv. Få sekunder etter at politibetjent C hadde anropt "stans, eller jeg slipper hunden!", ble det avfyrt et skudd mot Xs ben.

Politibetjent A har forklart at han først ble oppmerksom på at det sto en hundefører med hund på hans venstre side da han skulle gå frem til X, som hadde lagt seg ned. Frem til da var hans oppfatning at han og politibetjent B var alene på oppdraget.

Det var flere sivile vitner til hendelsen. Noen av vitnene har også fanget opp deler av hendelsesforløpet på video.

Vitne V5 var i en leilighet i første etasje i Drammensveien [REDACTED] med utsyn rett mot gaten der hendelsen skjedde. Han har til politiet forklart at han observerte i noe tid først, før han filmet. V5 hørte skriking ute og kikket ut vinduet. Han så da at politiet gikk mot en mann med koffert. Politiet ropte "slipp kniven!", og det var mye "løping fram og tilbake". Mannen holdt fortsatt kniven. Han så også at politiet sprayet noe mot mannen, før det ble avfyrt et varselskudd. Etter hvert så han at mannen beveget seg fra veien opp på gangveien mot gresset. Der "sprang han litt fram og tilbake", før han fortsatte å vifte med kniven. Han ble skutt i beinet av politiet.

I begynnelsen av V5s videoklipp kan man se at den ene politimannen tar noe ut av beltet til den andre. Dette antas å være politibetjent A som henter politibetjent Bs pepperspray. Man ser hvordan X beveger seg bakover mot murbygningen, og hvordan han håndterer kniven. Først 26 sekunder ut i videofilmen

avfyres det rettede skuddet mot beinet til X. Rett i forkant av dette ser det ut som om at X gjør en kastebevegelse med kniven mot politimennene.

Også vitne V8 hadde direkte utsyn til hendelsen fra sin leilighet i Drammensveien [REDACTED]. Han har opplyst at han hørte politiets anrop til X om å slippe kniven, og så at X beveget seg frem og tilbake mens han viftet med en kniv. V8 hørte at politiet varslet at de ville skyte om X ikke slapp kniven. V8 mener varselskuddet gikk ned mot gresset. Etter hvert som de beveget seg nærmere bygningen han var i, kom de ut av hans synsfelt. V8 filmet deler av hendelsen.

Første klipp har en varighet på 37 sekunder og er filmet gjennom et vindu i Drammensveien [REDACTED]. Man ser at begge polititjenestemennene og X er på motsatt side av veibanen, og deres bevegelser mens de krysser veien. Politibetjent A bruker da pepperspray mot X. Ca. 23 sekunder ut i opptaket snur X kniven og gjør en kastebevegelse med kniven mot politiet. Han holder deretter kniven i bladet mens han beveger seg rundt.

I andre klipp står X nokså rolig på fortauet, nærmest Drammensveien [REDACTED], stadig med kniven i hånden. Tjenestemennene står i nærmeste veibane, kun få meter fra X. Omtrent 24 sekunder ut i filmen kan man se at den ene politimannen henter noe ut av beltet til den andre. Ut i fra foreliggende forklaringer antas dette å være politibetjent A som henter pepperspraya fra beltet til politibetjent B. Man ser at spraya rettes mot X, som da trekker seg unna og opp på gressplen foran bygningen, med politimennene tett bak. Filmingen opphører kort tid etter at de har beveget seg nærmere bygningen.

Også vitnene V1 og V9 hadde direkte utsyn til hendelsen fra kontoret i første etasje [REDACTED]. Begge har forklart at de hørte et smell, før de så ut vinduet. V9 så den ene politimann ta noe fra beltet til den andre. To politimenn jaktet en mann som hadde en kniv i hånden. V1 har anslått at det gikk noen minutter fra han hørte det første skuddet til det neste skuddet ble avfyrt.

Vitne V4 hadde forlatt trikken og gikk ned langs Drammensveien da skuddene ble avfyrt. Hun har til politiet forklart at hun hørte flere skudd. V4 har anslått at det gikk 1-2 minutter mellom første skudd og neste skudd.

Det er opplyst at etter at X var skutt og hadde falt på bakken, løp politibetjentene A, B og C frem til ham. De sikret kniven, satte på håndjern og startet akuttmedisinsk behandling. Kort tid etter kom andre patruljer til, og kl.09.51 er det ført i PO-loggen at ambulansen var på stedet.

Det er først da de andre patruljene ankom at politibetjentene A og B ble kjent med at X hadde sagt at han hadde en granat. Det er også først på dette tidspunktet at Xs identitet ble kjent for politiet.

Av innkomsjournalen fra akuttmottaket ved Ullevål sykehus 18. juni 2019 går det frem at X hadde skuddskade i venstre kne/ nedre lår. Han fikk behandling for dette samme dag og de påfølgende dagene. [REDACTED]

I åsteds- og undersøkelsesrapporten fra Kripos har Kripos konkludert med at det var minst to avfyringer utenfor Drammensveien [REDACTED]. Det ble funnet to brukte patronhylser på stedet - en i veibanen og en på gressplenen i forkant av gangveien. Det ble funnet ett prosjektil på gressplenen inn mot veggen (altså på andre siden av gangveien).

Innskuddsåpningen antas å være påvist i den nedre delen av venstre buksebens lårparti. Det er ikke påvist noen korresponderende utskuddsåpning. X er skutt med et hulspissprosjektil, som retarderer kraftig ved treff i kroppsvev. Det er også gjort funn av to tomme pepperspraybokser.

Kniven som X truet med var en grønnsakskniv smidd i ett stykke stål med total lengde 22,7, hvorav knivbladet utgjorde 12 cm.

Spesialenhetens vurdering

Spesialenheten for politisaker har som oppgave å etterforske og påtaleavgjøre saker som gjelder spørsmålet om ansatte i politiet eller påtalemyndigheten har begått en straffbar handling i tjenesten, jf. påtaleinstruksen § 34-1 første ledd. Etterforskning iverksettes selv om det ikke er grunnlag for mistanke om en straffbar handling dersom noen blir alvorlig skadet eller dør som følge av politiets tjenesteutøvelse, jf. påtaleinstruksen § 34-6 annet ledd.

Spesialenheten legger på bakgrunn av etterforskningen til grunn at politibetjent A forsettlig avfyrte skuddet som traff X i beinet, og slik påførte ham en skade. I utgangspunktet rammes denne handlingen av straffeloven § 274, jf. § 273 om grov kroppsskade.

Politibetjent B avfyrte i forkant av dette et varselskudd mot bakken. For ham er saken vurdert etter straffeloven § 171 om mulig forsettlig tjenestefeil.

Saken avgrenses mot det forhold at politibetjent A brukte pepperspray mot X, da det åpenbart var grunnlag for å bruke dette. Det vises til politiloven § 6, politiinstruksen § 3-1 og § 3-2, samt instruks om bruk av enkelte typer maktmidler i politiet (RPOD-2017-10) pkt. 4 om OC-pepperspray. Av samme grunn avgrenses også saken mot at tjenestemennene satte håndjern på X, jf. politiloven § 6, politiinstruksen § 3-1 og § 3-2, samt instruks om bruk av enkelte typer maktmidler i politiet (RPOD-2017-10) pkt. 2 om håndjern og annet båndsel.

Bevæpningsordre var gitt av operasjonsleder, og vilkårene for dette var til stede, jf. våpeninstruksen § 3-2.

Ifølge våpeninstruksen § 4-3 første ledd kan skytevåpen kun brukes når det er "absolutt nødvendig" og når "lempeligere midler forgjeves har vært forsøkt eller åpenbart ikke vil føre fram". Videre følger det av bestemmelsen bokstav a) at det er en forutsetning at "tjenestepersonen selv eller andre trues med eller utsettes for en grov voldshandling... og bruk av våpen fremstår nødvendig for å hindre tap av menneskeliv eller alvorlig personskade".

Politiet skal så langt det er anledning, oppfordre om å etterkomme pålegg som er gitt, og tydelig advare om at våpen vil bli brukt, jf. våpeninstruksen § 4-2. Varselskudd bør avfyres først, og kan kun avfyres når vilkårene for rettet skudd etter § 4-3 er oppfylt. Varselsskuddet skal rettes slik at det ikke oppstår personskade, og "så langt det er mulig ha slik kontroll med omgivelsene at tredjeperson ikke skades".

Politiet hadde mottatt melding om at en trikkefører hadde blitt truet med kniv av en passasjer. Det ble gitt ordre om bevæpning. Politibetjentene B og A var første patrulje på stedet.

Spesialenheten legger til grunn at tjenestemennene nærmest umiddelbart observerte X og anropte ham. X tok frem en kniv som han begynte å vifte og true med. Tjenestemennene trakk våpen, uten at X etterkom pålegg om å legge fra seg kniven. A hylstret våpenet og brukte pepperspray mot X, uten virkning. Heller ikke andre boks med pepperspray ga virkning. Politibetjent B hadde fortsatt sitt våpen rettet mot X mens A brukte pepperspray. På et tidspunkt snudde X kniven slik at han holdt kniven i bladet, og gjorde kastebevegelser med kniven rettet mot tjenestemennene. Politibetjent B avfyrte et varselskudd ned mot bakken på gresset, til venstre for X. Politibetjent A skjøt etter kort tid et rettet skudd mot X, som traff ham i beinet.

Etterforskningen har vist at varselskuddet og det rettede skuddet ikke er avfyrt så nært i tid som det tjenestepersonene har forklart at de oppfattet. Deres plasseringer har trolig også vært en annen enn det politibetjent B har hatt inntrykk av. Ut fra de tre sentrale videoklippene i saken, legges det til grunn at det gikk minimum 50 sekunder mellom avfiringen av de to skuddene.

Politibetjent B har selv oppfattet at han avfyrte varselskuddet da alle befant seg på gressplen foran Drammensveien [REDACTED]. Etterforskningen har ikke bragt på det rene hvor alle befant seg på dette tidspunktet, men det som trolig er tomhylsen fra dette skuddet ble funnet i veien, inn mot midten av veibanen, ved siden av en bil som stod parkert i høyre kjørefelt.

Politibetjent B

Sett i lys av den trusselen X utgjorde med bruken av kniven rettet mot tjenestemennene, og deres frykt for at han skulle gjøre alvor av å bruke kniven mot dem eller andre som var i nærheten, mener Spesialenheten at det var nødvendig å ta i bruk våpen for å ivareta liv og helse. Det at politibetjent B på et tidspunkt måtte rope for å be folk trekke unna, underbygger realiteten i denne frykten.

Etterforskningen viser at tjenestepersonene tydelig tilkjennegjorde for X at de hadde våpen og at våpen kunne bli brukt om han ikke etterkom påleggene om å legge fra seg kniven. X etterkom ikke påleggene. Heller ikke da han gjentatte ganger ble forsøkt sprayet med pepperspray.

Varselskuddet ble avfyrt i gresset, og på slik måte at X ikke ble skadet. Det er heller ikke opplysninger i saken som tilsier at varselskuddet utgjorde en fare for tredjepersoner. Tvert i mot underbygger både tjenestepersonenes forklaringer, vitners forklaringer og videoklippene at A og B bevisst var tett på X for å skjerme andre som var i området, til tross for risikoen de selv utsatte seg for.

Det er ikke bevismessige holdepunkter for at politibetjent B, ved å avfyre varselskuddet, har opptrådt på et vis som kan lede til straffansvar. Saken mot ham henlegges som intet straffbart forhold anses bevist.

Politibetjent A

Politibetjent As skudd rammes i utgangspunktet av straffeloven § 274, jf. § 273 om grov kroppsskade.

En handling som i utgangspunktet rammes av straffelovens bestemmelser kan være lovlig såfremt det foreligger en nødvergesituasjon og de øvrige vilkårene for nødverge må anses oppfylt, jf. straffeloven § 18. Bestemmelsen angir tre vilkår for at en nødvergehandling skal være lovlig; Den som utøver nødvergehandlingen være utsatt for et rettstridig angrep. Nødvergehandlingen må ikke gå lenger enn nødvendig. Nødvergehandlingen må ikke gå utover hva som er forsvarlig. Forsvarlighetskravet gir anvisning på en helhetsvurdering der sentrale momenter er hvor farlig angrepet er, hva slags interesse angrepet krenker og angriperens skyld.

Det er mistenktes bedømmelse av den faktiske situasjonen som skal legges til grunn ved vurdering av om vilkårene for nødverge er oppfylt, jf. straffeloven § 25. Det gjelder både ved vurderingen av om det forelå et rettstridig angrep og ved vurderingen av om angrepet var nødvendig og forsvarlig. Ved vurderingen av hvordan mistenkte oppfattet den faktiske situasjonen skal rimelig tvil komme ham til gode.

Spesialenheten legger til grunn at Xs opptreden mot tjenestemennene er å anse som et rettsstridig angrep. X holdt kniven i kasteposisjon, gjorde flere "kast" med armen og opptrådte ved dette truende. Han var få meter fra en boligblokk i mur, med busker på begge sider, slik at han delvis var innesperret. Hans plassering var bevisst fra tjenestemennenes side i forsøk på å isolere ham fra andre. Dette gjorde at tjenestemennene måtte stå forholdsvis tett på X for ikke å gi ham større rom. Tjenestemennene har anslått at avstanden var mellom 3-5 meter. Videomaterialet gir støtte for dette. Politibetjent A har forklart at han fryktet at X ville kaste kniven på dem eller storme mot dem.

Hvorvidt politibetjent A lovlig kunne avfyre skuddet, beror på om handlingen var nødvendig for å avverge angrepet og den ikke åpenbart gikk utover hva som var forsvarlig. Vilåret om at nødvergehandlingen må ha vært nødvendig, innebærer en vurdering av at angrepet ikke kunne vært avverget med lempeligere midler. Gjennom rettspraksis fremkommer det at ved denne vurderingen må politiet levnes en forholdsvis romslig ramme. Det vises blant annet til følgende uttalelse av Høyesterett fra en avgjørelse i Rt. 1995 s. 661:

"Det som deretter må vurderes er hvorvidt As handling er rettsstridig, m.a.o. hvorvidt han i sin stilling og situasjon straffritt kunne fjerne B på den måten som ble gjort. I den forbindelse er det grunn til å understreke at politiet er det organ som kan utøve maktanvendelse uten at dette uten videre skal føre til strafferettslige reaksjoner. Dette er helt nødvendig for at politiet skal utføre sine

roller som ordensvern og det legges generelt til grunn at politiet må kunne utøve den makt som anses nødvendig for å få gjennomført tjenesteoppdraget. Vurderingen må skje der og da og det må levnes politiet en forholdsvis romslig ramme når man skal vurdere handlingen i ettertid."

Ved vurderingen av hvilke handlingsalternativer politibetjent A hadde, må det tas i betraktning hvilket handlingsrom han reelt sett hadde under de foreliggende omstendighetene.

Spesialenheten bemerker at kniven utgjorde et betydelig fare- og skadepotensiale for tjenestepersonene og også sivile i nærheten. Det vises til at lempeligere midler i form av gjentatte pålegg til X om å slippe kniven, bruk av pepperspray, klare advarsler om bruk av skytevåpen forgjeves var forsøkt før varselskudd ble avfyrt. Spesialenheten vurderer at maktmidler som batong og/eller bruk av skjold ikke ville vært hensiktsmessig. Heller ikke bruk av politihund. Handlingen kunne ikke vært avverget ved lempeligere midler, slik at lovens vilkår om at nødvergehandlingen må være nødvendig for å avverge angrepet, anses oppfylt.

Det er heller ikke bevismessige holdepunkter for at politibetjent A gikk utover det som var åpenbart forsvarlig da han avfyrte et skudd mot Xs bein. Ved å rette skuddet mot låret, søkte han å begrense skadevirkningen mest mulig.

Samlet sett finner Spesialenheten at politibetjent A handlet lovlig da han løsnet skudd mot X.

Saken henlegges for politibetjent A som intet straffbart forhold anses bevist.

Vedtak

Saken henlegges for politibetjent A etter straffeloven § 274, jf. § 273 som intet straffbart forhold anses bevist.

Saken henlegges for politibetjent B etter straffeloven § 171 som intet straffbart forhold anses bevist.

X v/advokat Sol Elden, A og B underrettes om vedtaket.

Kopi av vedtaket oversendes politimesteren i Oslo politidistrikt til orientering.

Saken er avgjort med delegert påtalekompetanse fra Sjefen for Spesialenheten, jf. påtaleinstruksen § 34-3, annet ledd, jf. første ledd.

Vedtaket er godkjent uten signatur.

Sjefen for Spesialenheten for politisaker, 11. juni 2020

Liv Øyen
juridisk rådgiver

Mona Skaaden-Bjerke
juridisk rådgiver

j